

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

від 29 квітня 2022 р. № 323-р

Київ

Про схвалення Стратегії інтегрованої автоматизованої системи радіаційного моніторингу на період до 2024 року

1. Схвалити Стратегію інтегрованої автоматизованої системи радіаційного моніторингу на період до 2024 року, що додається.

2. Затвердити операційний план реалізації Стратегії інтегрованої автоматизованої системи радіаційного моніторингу на період до 2024 року, що додається.

Прем'єр-міністр України

Д. ШМИГАЛЬ

Інд.80

СХВАЛЕНО
розпорядженням Кабінету Міністрів України
від 29 квітня 2022 р. № 323-р

СТРАТЕГІЯ
інтегрованої автоматизованої системи
радіаційного моніторингу на період до 2024 року

Опис проблем, які обумовили прийняття Стратегії

У зв'язку з радіаційними аваріями, які відбулися у світі, виникла потреба в отриманні оперативної інформації про концентрацію та динаміку міграції радіонуклідів у навколишньому природному середовищі, оцінці впливу на людину і середовище її життєдіяльності (питну воду, продукти харчування, житлові приміщення, предмети споживання), прийнятті рішень у разі виявлення радіаційної аварії, проведенні оперативного аналізу радіаційного стану на атомних електростанціях та за їх межами, прогнозуванні розвитку радіаційної обстановки, оперативному та своєчасному здійсненні відповідних заходів для захисту людини та навколишнього природного середовища, інформуванні громадськості України та міжнародної спільноти про радіаційний стан навколишнього природного середовища.

Крім того, у зв'язку із повномасштабним вторгненням збройних сил Російської Федерації, яке триває з 24 лютого 2022 р., існують потенційні ризики завдання шкоди не тільки навколишньому природному середовищу, але і населенню нашої держави та всього світу.

Будь-які військові дії, диверсійні операції чи терористичні акти на об'єктах атомних електростанцій або застосування агресором на території України ядерної зброї може призвести до катастрофічних наслідків, зокрема до збільшення радіаційного забруднення навколишнього природного середовища та його транскордонного перенесення.

Як держава — член МАГАТЕ Україна має зобов'язання та виконує їх частково щодо надання результатів вимірювань до міжнародної системи радіаційного моніторингу МАГАТЕ в міжнародному форматі обміну радіологічними даними та забезпечення участі постачальників даних у програмах контролю якості вимірювань. Надає результати вимірювань до міжнародної системи моніторингу МАГАТЕ та Європейської онлайн-платформи обміну радіологічними даними (EURDEP) Український гідрометеорологічний центр ДСНС. Проте мережа гідрометеорологічних спостережень в Україні не оснащена системою автоматизованого контролю радіаційного стану — і не може в разі виникнення надзвичайної ситуації забезпечити надання даних до Європейської онлайн-платформи

обміну радіологічними даними (EURDEP) про стан розвитку радіаційної обстановки в безперервному режимі.

В Україні відсутня інтегрована автоматизована система моніторингу для виявлення, аналізу та прогнозування можливих наслідків радіаційних аварій, викиди внаслідок яких можуть розповсюджуватися за межі санітарно-захисних зон атомних електростанцій, інших ядерних установок та радіаційно небезпечних об'єктів в Україні та за її межами.

Крім того, в Україні відсутня єдина система підготовки прийняття рішень, яка б давала можливість проводити оцінку наслідків аварій як в межах, так і за межами зон відповідальності об'єктових систем підготовки прийняття рішень або в умовах транскордонного забруднення і здійснювати розрахунки моделей перенесення радіоактивних викидів, що необхідні для підготовки рекомендацій про прийняття рішень із радіаційного захисту на території України.

Рішення про здійснення заходів радіаційного захисту населення приймаються центральними та місцевими органами виконавчої влади на підставі інформації суб'єктів господарювання, які експлуатують ядерні установки, про випадки порушень в їх роботі та експлуатаційні події, що супроводжуються викидами радіоактивних речовин у навколишнє природне середовище понад допустимі рівні, за результатами розрахунку прогнозованого дозового навантаження на населення.

Нормативно-правові акти, що діють у відповідній сфері

Правовою основою цієї Стратегії є Конституція України, Закони України “Про охорону навколишнього природного середовища”, “Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку”, “Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання”.

Зазначені законодавчі акти, зокрема, регулюють суспільні відносини в частині надання права кожному на безпечне для життя та здоров'я довкілля, встановлення пріоритету безпеки людини та навколишнього природного середовища, прав і обов'язків громадян у сфері використання ядерної енергії.

Так, відповідно до статті 5 Закону України “Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку” пріоритет захисту людини та навколишнього природного середовища від впливу іонізуючого випромінювання визначено основним із принципів державної політики у сфері використання ядерної енергії та радіаційного захисту.

Також у Законі України “Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку” не визначено перелік суб'єктів державної системи контролю за радіаційною обстановкою на території України (за межами території об'єктів використання ядерної енергії) для забезпечення виконання положень частини другої статті 10 зазначеного Закону,

відповідно до якої громадяни мають право отримувати інформацію від установ державної системи контролю за радіаційною обстановкою на території України про рівні радіаційного випромінювання на території України, у місцях їх проживання чи роботи.

Разом з тим згідно із статтею 11 Закону України “Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання” характеристика радіоактивного забруднення довкілля є одним із основних показників для оцінки стану захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання, яка проводиться з метою планування і здійснення заходів щодо захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання та аналізу ефективності таких заходів місцевими органами виконавчої влади.

Указ Президента України від 23 березня 2021 р. № 111 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 березня 2021 року “Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації” визначає завдання із розроблення стратегії інтегрованої автоматизованої системи радіаційного моніторингу, повноваження суб’єктів моніторингу, закріплені в положеннях про їх діяльність, зокрема Положенні про Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 р. № 614 “Деякі питання Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів” (Офіційний вісник України, 2020 р., № 59, ст. 1853), Положенні про Державну службу України з надзвичайних ситуацій, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1052 (Офіційний вісник України, 2015 р., № 102, ст. 3514), Положенні про Державне космічне агентство України, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 14 травня 2015 р. № 281 (Офіційний вісник України, 2015 р., № 40, ст. 1201), Положенні про Державне агентство України з управління зоною відчуження, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 22 жовтня 2014 р. № № 564 (Офіційний вісник України, 2014 р., № 86, ст. 2434), Положенні про Державну інспекцію ядерного регулювання України, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 363 (Офіційний вісник України, 2014 р., № 69, ст. 1925).

Аналіз поточного стану справ

На базі Центру прогнозування наслідків радіаційних аварій у складі Українського гідрометеорологічного центру ДСНС функціонує онлайн-система підтримки прийняття рішень у режимі реального часу “РОДОС”, яка є інформаційно-моделюючою системою і дає змогу розрахувати можливе забруднення навколишнього природного середовища та очікувані дози для населення в умовах радіологічної надзвичайної ситуації.

Моніторинг радіаційного стану навколишнього природного середовища в Україні проводиться суб'єктами моніторингу через об'єктові автоматизовані системи контролю радіаційної обстановки, що ускладнює спільне використання даних.

Отриманню узагальненої та достовірної оцінки результатів спостережень перешкоджають також відсутність єдиної методології, належного метрологічного забезпечення, сучасної телекомунікаційної техніки і ресурсів для автоматизації процесів контролю та оперативної передачі інформації до центрів її обробки та аналізу в єдиному міжнародному форматі обміну даними.

Разом з тим в Україні не визначено єдиного центру збору даних спостережень, а наявні об'єктові автоматизовані системи контролю радіаційної обстановки (державного підприємства “Національна атомна енергогенеруюча компанія “Енергоатом”, ДАЗВ, ДКА, Національної академії наук) та пункти державної системи гідрометеорологічних спостережень ДСНС не об'єднано в єдину систему для ефективного функціонування в повсякденному режимі та в умовах аварійних ситуацій.

Інтеграція наявних автоматизованих систем контролю радіаційної обстановки потребує розроблення відповідних програмних засобів та затвердження регламенту інформаційного обміну для забезпечення сумісності даних і контролю якості вимірювань, оскільки наявні об'єктові та відомчі автоматизовані системи контролю радіаційної обстановки створювалися в різні часи, за окремими проектами та для різних цілей, а показники їх вимірювань, особливо в разі відхилення від фонових і багаторічних значень, мають підтверджуватися результатами контрольних спостережень, які виконуються організаціями з відповідним рівнем якості вимірювань (забезпеченими програмами якості, аудитами та інтеркалібруванням).

Створення інтегрованої автоматизованої системи радіаційного моніторингу забезпечить узагальнення результатів спостережень радіаційної обстановки в єдиній системі автоматизованого збору, обробку, передачу та аналіз даних про радіаційну обстановку на території України та в частині транскордонного перенесення радіонуклідів, а система підготовки прийняття рішень в її складі дасть змогу оперативно отримувати результати прогнозу наслідків надзвичайних ситуацій.

Стратегічна ціль та показники її досягнення

Стратегічною ціллю є виявлення в режимі реального часу радіаційного забруднення та загроз транскордонного перенесення радіоактивних речовин.

Для оцінки досягнення стратегічної цілі визначено такі показники:

інтегрована автоматизована система радіаційного моніторингу введена в експлуатацію;

частка об'єктових автоматизованих систем контролю радіаційної обстановки та пунктів державної системи гідрометеорологічних спостережень ДСНС, дані яких автоматично передаються до інтегрованої автоматизованої системи радіаційного моніторингу (відсотків);

наданий відкритий доступ в режимі реального часу до результатів моніторингу;

інтегрована автоматизована система радіаційного моніторингу синхронізована з Європейською онлайн-платформою обміну радіологічними даними.

Завдання, спрямовані на досягнення поставлених цілей

Для досягнення стратегічної цілі визначено такі завдання:

нормативно-правове врегулювання забезпечення функціонування інтегрованої автоматизованої системи радіаційного моніторингу, що передбачає:

- проведення аналізу повноважень центральних та місцевих органів виконавчої влади, суб'єктів господарювання щодо моніторингу;

- підготовку нормативно-правового акта про функціонування інтегрованої автоматизованої системи радіаційного моніторингу;

визначення кола суб'єктів, які проводитимуть моніторинг, та порядку його проведення, що передбачає:

- проведення аудиту суб'єктів моніторингу та визначення їх фактичної можливості щодо проведення моніторингу;

- опрацювання питання про необхідність і можливості розширення здатності діючих суб'єктів моніторингу щодо його проведення;

- підготовку та подання пропозицій щодо формування інтегрованої автоматизованої системи радіаційного моніторингу та порядку проведення моніторингу;

- прийняття рішення про визначення інтегрованої автоматизованої системи радіаційного моніторингу;

визначення мережі пунктів спостережень для контролю транскордонного перенесення радіонуклідів, що передбачає:

- проведення аналізу наявної мережі пунктів спостережень для контролю транскордонного перенесення радіонуклідів;

- здійснення оптимізації мережі пунктів спостережень для контролю транскордонного перенесення радіонуклідів;
- інтеграція та автоматизація складових інтегрованої автоматизованої системи радіаційного моніторингу, що передбачає:
 - розроблення технічних вимог щодо інтеграції (із визначенням переліку параметрів моніторингу і періодичності їх вимірювання);
 - проведення аналізу результатів аудиту технічних можливостей суб'єктів моніторингу;
 - визначення завдань суб'єктів моніторингу з інтеграції складових інтегрованої автоматизованої системи радіаційного моніторингу;
 - забезпечення автоматизації процесів збору та передачі даних моніторингу;
 - затвердження регламенту взаємодії суб'єктів інтегрованої автоматизованої системи радіаційного моніторингу.

Етапи виконання завдань

Визначені завдання передбачається реалізувати у два етапи:

На першому етапі — до кінця 2022 року — планується визначити коло суб'єктів, які здійснюватимуть збір, обробку та передачу радіологічної інформації, та розробити нормативно-правові акти, необхідні для побудови та функціонування інтегрованої автоматизованої системи радіаційного моніторингу.

На другому етапі — до кінця 2024 року — планується забезпечити безпосередню побудову інтегрованої автоматизованої системи радіаційного моніторингу шляхом функціонального поєднання окремих суб'єктів моніторингу в єдину систему та забезпечення її автоматизованої взаємодії із системою радіологічного моніторингу ЄС.

Очікувані результати

У результаті реалізації Стратегії передбачається створити коректно функціонуючу та сумісну із системою радіологічного моніторингу ЄС інтегровану автоматизовану систему радіаційного моніторингу, яка дає можливість виявляти в режимі реального часу радіаційні забруднення та загрози транскордонного перенесення радіоактивних речовин.

Реалізація Стратегії сприятиме запровадженню сучасного інструменту моніторингу радіаційної обстановки на території України, підвищенню оперативності та ефективності прийняття рішень про запровадження заходів радіаційного захисту в разі виникнення радіаційної загрози, зокрема в разі транскордонного перенесення радіоактивних речовин, відповідно до міжнародних та національних норм безпеки.

Орієнтовний обсяг ресурсів

Фінансування створення та функціонування інтегрованої автоматизованої системи радіаційного моніторингу здійснюватиметься в межах чинних бюджетних програм.

Стратегія визначає стратегічні цілі та завдання державної політики щодо функціонування інтегрованої автоматизованої системи радіаційного моніторингу в Україні, у зв'язку з чим не потребує додаткових фінансових видатків за рахунок державного бюджету.

Покриття певної частини витрат на створення та функціонування інтегрованої автоматизованої системи радіаційного моніторингу може здійснюватися за рахунок інноваційних фондів, міжнародних грантів та інших джерел фінансування.

Порядок проведення моніторингу, оцінки результатів реалізації Стратегії та звітування

Організаційне забезпечення та моніторинг реалізації Стратегії, а також координацію суб'єктів моніторингу здійснює Міндовкілля.

Суб'єкти моніторингу подають щороку до 5 січня Міндовкіллю інформацію про стан виконання операційного плану реалізації Стратегії.

Міндовкілля узагальнює подану інформацію про стан виконання операційного плану та за результатами готує звіт про стан реалізації Стратегії, який подає щороку до 1 березня починаючи з 2023 р. Кабінетові Міністрів України та оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті.

Оцінка досягнення цілей Стратегії проводиться Міндовкіллям під час підготовки щорічних звітів про стан реалізації Стратегії у відповідних роках.

ЗАТВЕРДЖЕНО
розпорядженням Кабінету Міністрів України
від 29 квітня 2022 р. № 323-р

ОПЕРАЦІЙНИЙ ПЛАН
реалізації Стратегії інтегрованої автоматизованої системи
радіаційного моніторингу на період до 2024 року

Найменування заходу	Індикатор виконання	Відповідальні за виконання	Строк виконання
1. Проведення аналізу/оцінки об'єктових автоматизованих систем контролю радіаційної обстановки суб'єктів діяльності у сфері використання ядерної енергії з метою визначення необхідності їх модернізації для інтеграції	подано Держатомрегулюванню узагальнену інформацію про технічний стан відповідних об'єктових автоматизованих систем контролю радіаційної обстановки	Міненерго Національна академія наук (за згодою)	2022 рік
2. Проведення аналізу/оцінки об'єктових автоматизованих систем контролю радіаційної обстановки сфери управління ДАЗВ з метою визначення необхідності їх модернізації для інтеграції	—“—	ДАЗВ	—“—
3. Проведення аналізу/оцінки пунктів радіаційного контролю Українського гідрометеорологічного центру ДСНС з метою визначення необхідності їх модернізації для інтеграції	—“—	ДСНС	—“—

Найменування заходу	Індикатор виконання	Відповідальні за виконання	Строк виконання
4. Проведення аналізу/оцінки об'єктових автоматизованих систем контролю радіаційної обстановки сфери управління державного підприємства "НАЕК "Енергоатом" з метою визначення необхідності їх модернізації для інтеграції	подано Держатомрегулюванню узагальнену інформацію про технічний стан відповідних об'єктових автоматизованих систем контролю радіаційної обстановки	державне підприємство "НАЕК "Енергоатом" (за згодою)	2022 рік
5. Проведення аналізу/оцінки пунктів спостережень у межах повноважень ДКА з метою визначення необхідності їх модернізації для інтеграції	подано Держатомрегулюванню узагальнену інформацію про технічний стан пунктів спостережень	ДКА	—“—
6. Проведення аналізу/оцінки об'єктових систем моніторингу з метою визначення необхідності їх модернізації для інтеграції	подано Держатомрегулюванню узагальнену інформацію про технічний стан відповідних об'єктових автоматизованих систем контролю радіаційної обстановки	Національна академія наук (за згодою)	—“—
7. Визначення порядку обміну інформацією між суб'єктами моніторингу, функціонування інтегрованої автоматизованої системи радіаційного моніторингу в Україні та її адміністрування	прийнято постанову Кабінету Міністрів України	Міндовкілля Держатомрегулювання Міненерго ДАЗВ ДСНС ДКА державне підприємство "НАЕК "Енергоатом" (за згодою) Національна академія наук (за згодою)	—“—

Найменування заходу	Індикатор виконання	Відповідальні за виконання	Строк виконання
8. Створення (модернізація) мережі пунктів спостережень для здійснення контролю за транскордонним перенесенням радіонуклідів	включено мережі пунктів спостережень до складу інтегрованої автоматизованої системи радіаційного моніторингу	ДСНС	2024 рік
9. Створення (модернізація) автоматизованої мережі моніторингу в межах повноважень ДСНС	—“—	—“—	—“—
10. Створення (модернізація) автоматизованої мережі моніторингу в межах повноважень ДАЗВ	—“—	ДАЗВ	—“—
11. Створення (модернізація) автоматизованої мережі моніторингу в межах повноважень ДКА	—“—	ДКА	—“—
12. Створення (модернізація) автоматизованої мережі моніторингу в межах повноважень державного підприємства “НАЕК “Енергоатом”	—“—	державне підприємство “НАЕК “Енергоатом” (за згодою)	—“—
13. Забезпечення координації дій суб’єктів моніторингу щодо побудови інтегрованої системи моніторингу (у межах повноважень суб’єктів моніторингу)	відображено коректні дані радіаційного моніторингу в інтегрованій автоматизованій системі радіаційного моніторингу	Держатомрегулювання Міненерго ДСНС ДАЗВ ДКА державне підприємство “НАЕК “Енергоатом” (за згодою)	—“—

Найменування заходу	Індикатор виконання	Відповідальні за виконання	Строк виконання
<p>14. Визначення головного центру обробки даних, центрів прогнозування та методичного і метрологічного супроводу, суб'єктів інформування органів державної влади, населення, міжнародних організацій, сусідніх держав, інших заінтересованих юридичних та фізичних осіб</p>	<p>прийнято постанову Кабінету Міністрів України</p>	<p>Національна академія наук (за згодою) Держатомрегулювання Міненерго Міндовкілля ДАЗВ ДСНС ДКА державне підприємство “НАЕК “Енергоатом” (за згодою) Національна академія наук (за згодою)</p>	<p>2023 рік</p>
<p>15. Організація робіт з модернізації наявних засобів моніторингу, оснащення суб'єктів моніторингу необхідними технічними засобами та програмним забезпеченням</p>	<p>забезпечено автоматизований збір, обробку та передачу даних у режимі реального часу до інтегрованої автоматизованої системи радіаційного моніторингу</p>	<p>ДСНС Держатомрегулювання Міненерго ДАЗВ ДКА державне підприємство “НАЕК “Енергоатом” (за згодою) Національна академія наук (за згодою)</p>	<p>2024 рік</p>

Найменування заходу	Індикатор виконання	Відповідальні за виконання	Строк виконання
<p>16. Забезпечення взаємосумісності та налагодженої взаємодії інтегрованої автоматизованої системи радіаційного моніторингу з Європейською онлайн-платформою обміну радіологічними даними (EURDEP)</p>	<p>надіслано автоматично щогодини національні набори радіологічних даних через виділені канали до мережі Європейської онлайн-платформи обміну радіологічними даними (EURDEP)</p> <p>використано інтегрованою автоматизованою системою радіаційного моніторингу набори даних, агрегованих із останніми даними моніторингу з мережі Європейської онлайн-платформи обміну радіологічними даними (EURDEP)</p> <hr/>	<p>ДСНС Держатомрегулювання</p>	<p>2024 рік</p>